

جستارهایی از تاریخ معاصر آذربایجان

مؤلف

رحیم نیکبخت میرکوهی

انتشارات منشور سمیر

تهران - ۱۳۹۵

سرشناسه	نیکیخت، رحیم، ۱۳۵۰
عنوان و نام پدیدآور	جستارهایی از تاریخ معاصر آذربایجان/ مولف رحیم نیکیخت میرکوهی.
مشخصات نشر	تهران: منشور سمیر، ۱۳۹۴.
مشخصات طاهری	۲۲۵ ص:، مصور.
فروست	تاریخ و فرهنگ آذربایجان/ دبیر مجموعه رحیم نیکیخت میرکوهی: ۴.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۷۹۸۳-۵۴-۶
وضعیت فهرست نویسی	فیا
یادداشت	کتابنامه: ص. [۲۰۹] - ۲۱۷.
یادداشت	بمابه.
موضوع	آذربایجان -- تاریخ -- مقاله‌ها و خطابه‌ها
موضوع	سیاستمداران -- ایران -- آذربایجان -- سرگذشتنامه
موضوع	آذربایجان -- تاریخ -- قرن ۱۴
موضوع	ایران -- تاریخ -- انقلاب مشروطه، ۱۲۳۴ - ۱۳۲۷ق.
برده شدی که گره	DSR ۲۰۰۱/۱۳۹۴
بندی - بوبی	۳/۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی	۳۹۸۴۲۴۷

انتشارات منشور سمیر

جستارهایی از تاریخ معاصر آذربایجان

مجموعه: تاریخ و فرهنگ آذربایجان / ۴

مولف: رحیم نیکیخت میرکوهی

دبیر مجموعه: رحیم نیکیخت میرکوهی

ناشر: منشور سمیر

شمارگان: ۳۰۰ نسخه

نوبت چاپ - اول ۹۵

قیمت: ۱۸۰۰۰۰ ریال

شابک ۹۷۸-۶۰۰-۷۹۸۳-۵۴-۶

تلفن: ۰۲۱-۶۶۶۵۶۶۶-۱۱۹۷۷۷۱۱۹

www.manshoorsamir.ir

همه حقوق محفوظ است. هرگونه نسخه برداری، اعم از زیراکس و بازنویسی، ذخیره کامپیوتری، اقتباس کلی و جزئی (به جز اقتباس جزئی در نقد و بررسی، و اقتباس در گیومه در مستندنویسی، و مانند آن‌ها) بدون مجوز کتبی از ناشر ممنوع و از طریق مراجع قانونی قابل پیگیری است.

یادداشت دبیر مجموعه

با حمد و ستایش پروردگار عالمیان درود بر خاتم پیامبران و خاندان مطهرش

آذربایجان در هویت ملی ایران جایگاه مهمی داشته و گرانگاه هویت ایرانی به حساب می‌آید. البته این سخن به معنی نادیده گرفتن نقش و جایگاه سایر نواحی ایران نیست چرا که هویت ایرانی با در کنار هم بودن همه نواحی ایران پدیدار گشته است و آذربایجان تافته جدا بافته از سایر نواحی ایران نیست.

موقعیت و جایگاه آذربایجان قبل از اسلام و همچنین بعد از اسلام به ویژه با رسمیت تشیع در ایران و ایستادگی جانانه در برابر یورش‌های ساسانی و پارتی و عثمانی موجب شده است این خطه سهم ویژه‌ای در شکل‌گیری، غنای و تداوم حیات فرهنگی و سیاسی ایران داشته باشد. از این رو رسمیت تشیع به عنوان فراز مهم تاریخ ایران نوین در آذربایجان رقم خورد. با همین جایگاه گرچه انقلاب مشروطه از آذربایجان آغاز نشد ولی نقش مهمی در احیای مشروطه در دوره استبداد صغیر ایفا کرد؛ و تاوان سخت آن را با لشگرکشی و کشتار و غارتگری تزارها، عثمانی‌ها، جیلوها و اتباع سیمکو پس داد.

نگارنده این سطور به مناسبت‌های مختلف مقالات متنوعی در موضوعات تاریخی و نقش آذربایجان در هویت ایرانی نگاشته است. هر یک از این مقالات

می‌تواند روشنگر زوایایی از تاریخ آذربایجان در ایران معاصر باشد. البته ادعای آن نیست که این جستارها توانسته است حق مطلب را ادا نماید. با این حال تلاش است برای توجه جدی و علمی به مطالعات تاریخی آذربایجان معاصر به ویژه به استفاده از دو منبع مهم خاطرات شفاهی و اسناد تاریخی، طی سال‌هایی که نزدیک در مراکز علمی و اسنادی مشغول پژوهش بوده‌ام فرصتی فراهم آورد تا اسنادی مرتبط گردآوری و به وسیله مجال در پژوهش‌هایی مورد استفاده قرار گیرد. اغلب مقاله‌های این مجموعه فراهم آمده از این گونه نوشتار است. این مجموعه تمایز اصلی بر «نقش علمای آذربایجان» در تحولات سیاسی و اجتماعی از صدر مشروطه تا روزگار پهلوی است. در همین موضوع جلوه‌های هویت ایرانی اسلامی در تاریخ معاصر آذربایجان را هم بر اساس اسناد و مدارک مورد توجه قرار داده‌ایم.

جستارهایی در تاریخ معاصر آذربایجان، مجموع چهارده مقاله است که پراکندگی موضوعی آن در روزگار مشروطه تا بحران آذربایجان را در بر می‌گیرد. عناوین مقالات عبارتند از: نقش علمای تحولات سیاسی-اجتماعی آذربایجان؛ انقلاب مشروطه آذربایجان؛ هویت ایرانی؛ قرارداد ۱۹۰۷ و تجزیه آذربایجان؛ نامه‌ای از سردار ملی ایران، ستارخان؛ ملام تبریزی و مشروطیت؛ شهید شیخ محمد خیابانی و شهید رئیس‌علی دلواری؛ ستاری از هویت ملی؛ تغییر لباس و قیام مردم تبریز (۱۳۰۷ ش/ ۱۳۴۷ ق)؛ اسنادی از مبارزات علمای اصفهان و تبریز علیه رضاشاه؛ خاندان‌های عالم مبارز آذربایجان در مشهد؛ خاندان آیت‌الله خامنه‌ای در قیام مسجد گوهرشاد؛ زندگانی و مبارزات آیت‌الله العظمی سید یونس اردبیلی؛ پیدایش و اضمحلال فرقه دموکرات آذربایجان؛ مبارزات دکتر رفیعیان علیه بیگانگان؛ نهضت ملی نفت در آذربایجان.

امید آنکه انتشار این مجموعه در کنار سایر تحقیقات علمی در تعالی علمی مطالعات تاریخ معاصر سودمند باشد.

رحیم نیکبخت میرکوهی

عضو هیات علمی دانشگاه تبریز

فهرست

نقش علما در تحولات سیاسی و اجتماعی آذربایجان.....	۹
انقلاب مشروطه آذربایجان؛ هویت ایرانی.....	۱۹
قرارداد ۱۹۰۷ و تجزیه آذربایجان.....	۴۴
نامه‌ای از سیدار ملی ایران ستارخان.....	۵۴
ثقة الاسلام شهید و مشروطیت.....	۵۸
شیخ شهید محمد خیابانی شهید رئیس علی دلواری؛.....	۶۸
تغییر لباس و قیام مردم تبریز (۱۳۰۷ هـ / ۱۳۴۷ ق).....	۷۶
اسنادی از مبارزات علمای اصفهان و تبریز علیه رضاشاه.....	۱۲۸
خاندان‌های عالم مبارز آذربایجانی در مشهد مقدس.....	۱۴۸
خاندان آیت‌الله سید علی خامنه‌ای در قیام مسجد گوهرشاد.....	۱۵۴
زندگی و مبارزات آیت الله العظمی سید یونس اردبیلی.....	۱۵۸
پیدایش و اضمحلال فرقه دموکرات در آذربایجان.....	۱۷۶
مبارزات دکتر اسماعیل رفیع‌یان علیه بیگانگان.....	۱۹۸
نهضت ملی نفت در آذربایجان.....	۲۰۶
منابع.....	۲۱۰
نمایه.....	۲۱۰